

Ethiek in de sport

Internationaal Centrum Ethiek in de Sport (ICES)

www.ethicsandsport.com

inf@ethicsandsport.com

De Aftrap

7 oktober 2014 - Deurne

Ethisch Sporten

= sporten in overeenstemming met het geheel van **positieve waarden en normen** en daarmee verband houdende maatregelen die eenieder in acht moet nemen met het oog op de bewaring en bevordering van **de individuele integriteit** (fysieke, psychische en seksuele), **fair play** en **sociale integriteit** (solidariteit, diversiteit en inclusie);

GES-Decreet: Gezond en Ethisch Sporten

- Ethisch sporten = een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de Vlaamse overheid en de sportorganisaties.
- Elke sportorganisatie heeft de opdracht om zelf bij te dragen aan de ontwikkeling van een kwaliteitsvol sportklimaat dat met ethisch sporten verenigbaar is.
- ICES ondersteunt sportorganisaties bij deze verantwoordelijkheid

3 Ethische thema's

1. Fair play

2. Individuele integriteit
  - ✓ Fysiek
  - ✓ Psychisch
  - ✓ Seksueel

3. Sociale integriteit
  - ✓ Solidariteit
  - ✓ Inclusie
  - ✓ Diversiteit

1. Fair play

Eerlijk spelen; het moreel juist beoefenen van sport

- Spelregels & sportiviteit
- Kansengelijkheid

IK SPEEL SPORTIEF

2. Individuele integriteit

Fysieke integriteit

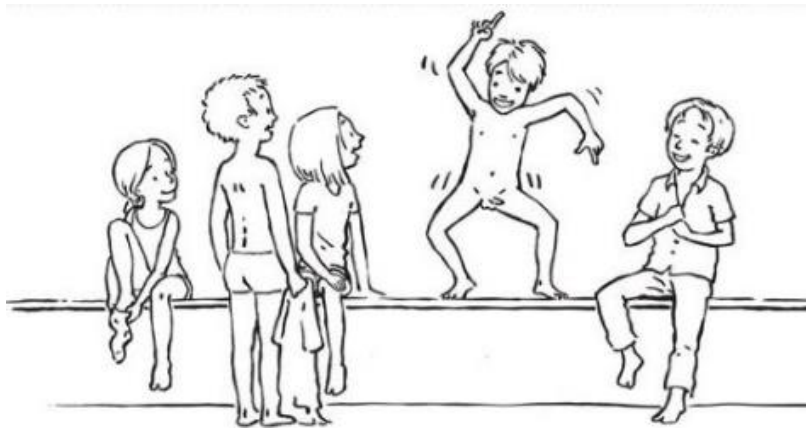
- Aangepaste oefenvormen, vroegtijdige specialisatie, overtraining, “kick-out”, voldoende rust...
- Geweld, fysieke straffen...
- Blessures & overtraining

2. Individuele integriteit

Seksuele integriteit

- Seksueel grensoverschrijdend gedrag
- Seksuele ontwikkeling van kinderen en jongeren

2. Individuele integriteit

Psychische integriteit

- Relaties en entourage van de sporter
(trainers – bestuurders – scheids - ouders)
- Bedreigingen, pesterijen, uitgescholden worden, vernederingen...
- Mentale druk

3. Sociale integriteit

Solidariteit

Respect

- binnen de club
- tussen clubs

Neem deel met respect voor je
teamgenoten en je tegenstanders

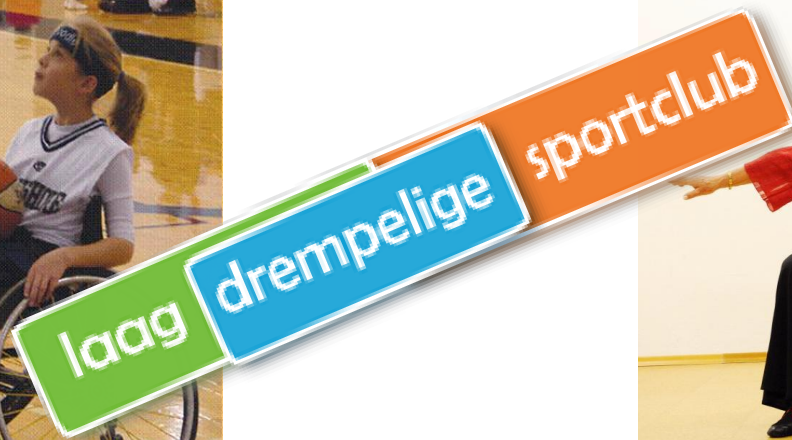

3. Sociale integriteit

Inclusie

Drempels voor bijzondere doelgroepen wegwerken

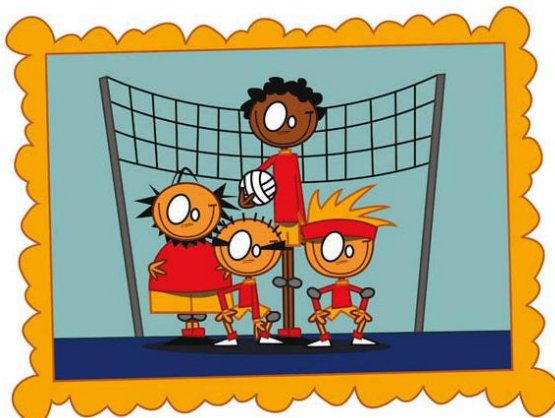
Allochtonen, kansarmen, personen met handicap, senioren...

3. Sociale integriteit

Diversiteit

Streven naar een sportomgeving die plaats biedt voor iedereen ongeacht leeftijd, geslacht, gearardheid, cultuur, godsdienst, afkomst...

Maak van sport een plaats waar iedereen welkom is en zich thuis voelt.

Internationaal Centrum Ethiek in de Sport

Ondersteunt, informeert en stimuleert de Vlaamse sportsector om actief te investeren in ethische waarden en normen die belangrijk zijn bij een kwaliteitsvolle sportbeoefening.

WAT

- Kenniscentrum voor praktijkontwikkeling en beleidsondersteuning

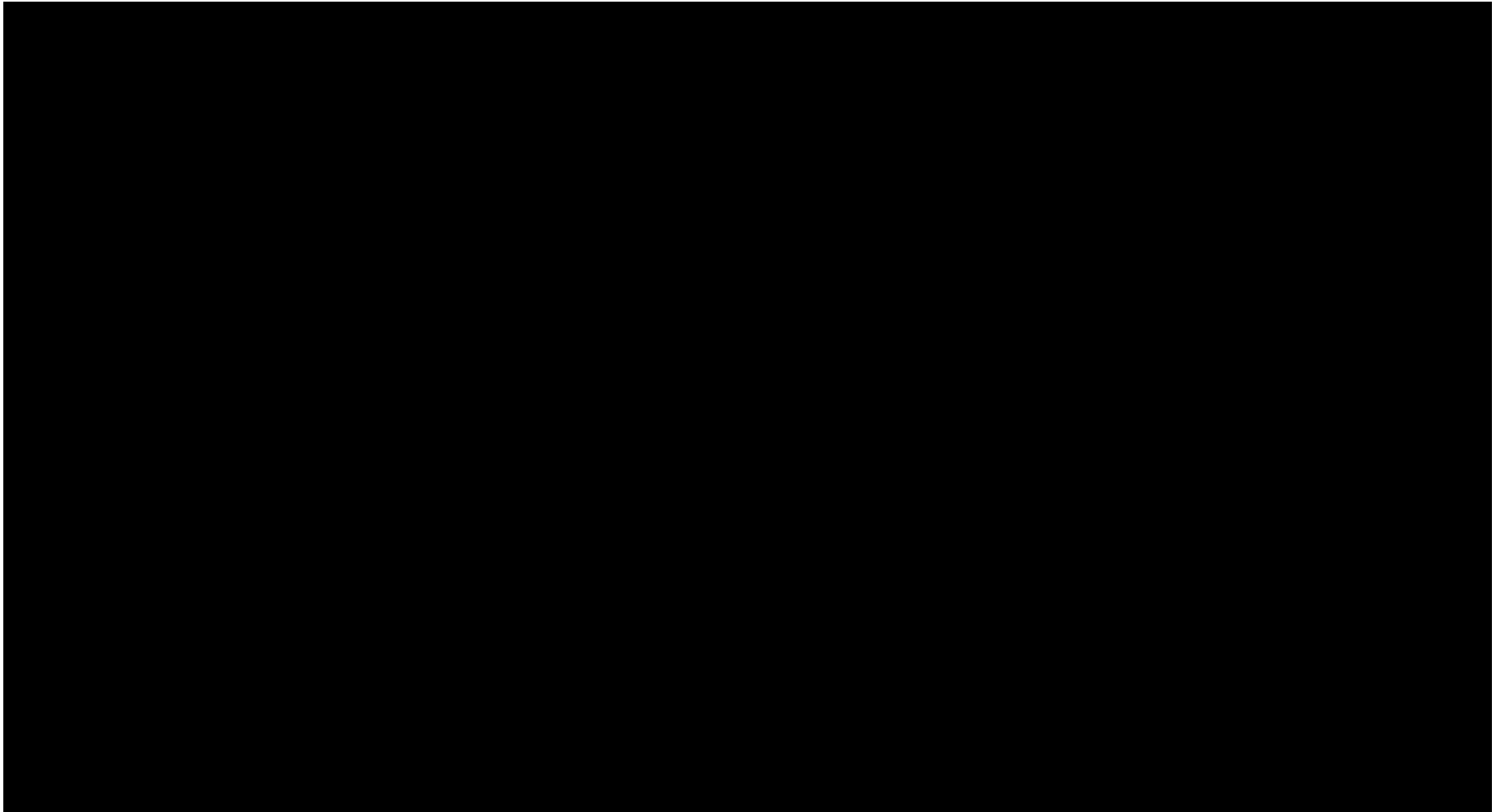
DOOR

- ter beschikking stellen van informatie en goede praktijken
- Wetenschappelijk onderzoek stimuleren
- Sportorganisaties ondersteunen
- Instrumenten ontwikkelen (handleiding, brochure...)
- Vormingsaanbod uitwerken

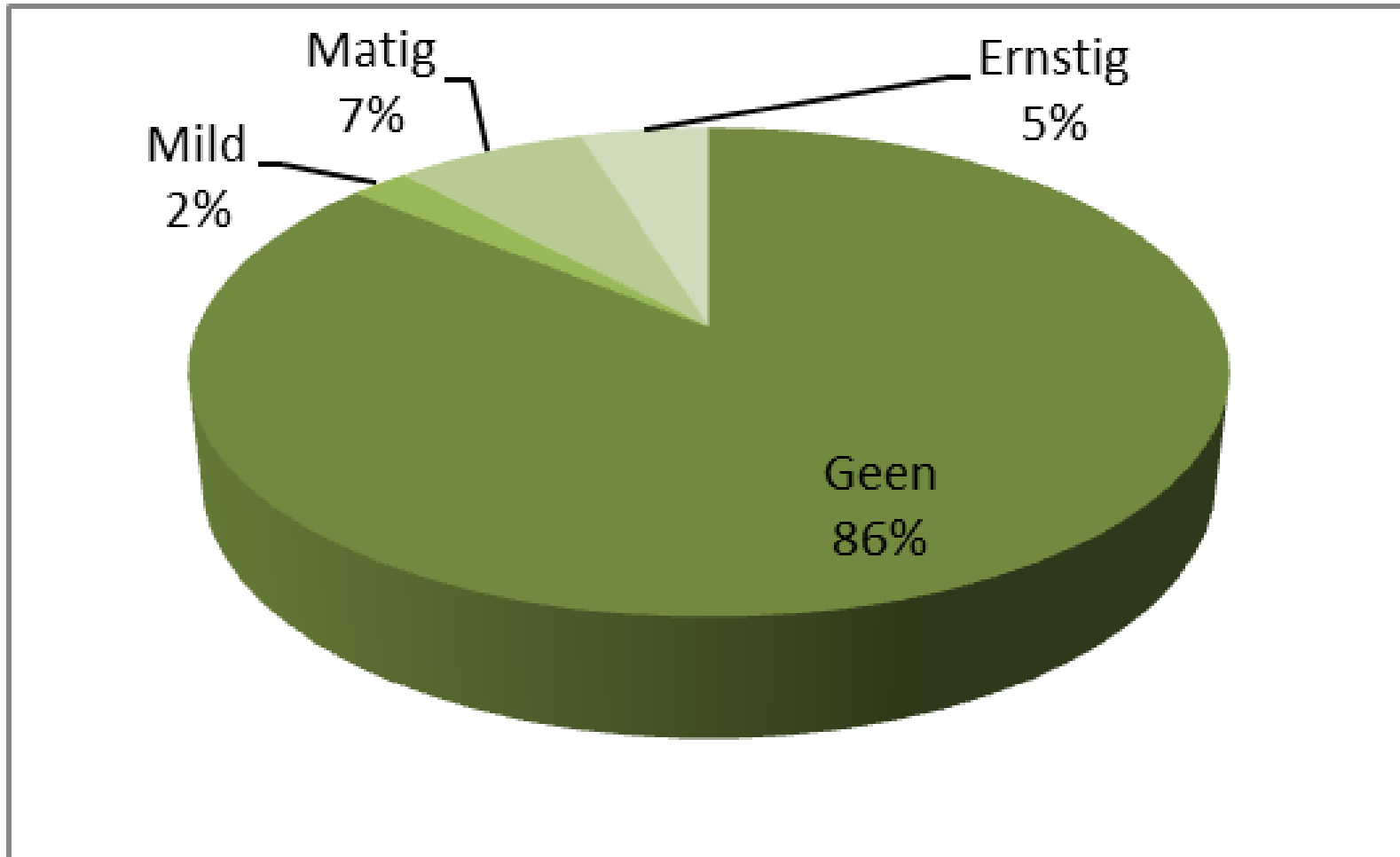

Sport met grenzen

www.sportmetgrenzen.be

Hoe groot is het probleem van SGG in de sport?

■ Eén keer ■ Een aantal keer ■ Regelmatig/vaak

Risicofactoren specifiek voor sport

- Macht van een coach of trainer
- Cultuur van lichamelijkheid
- Ambitie van jonge (top)sporters
- Controle op vrijwilligers en begeleiders
- Gender
- Gelegenheden

3 instrumenten voor de sportsector inzake lichamelijke en seksuele integriteit

1. **Raamwerk:** ruim document met visie, denkkaders en concrete beleidsinitiatieven voor grotere sportorganisaties
2. **Handleiding:** beknopte vertaling voor kleinere sportorganisaties
3. **Vlaggensysteem:** didactische tool

[→ Meer info ←](#)

Vlaggensysteem

- **Lichamelijke en seksuele integriteit:**
  - Integriteit → zelf grenzen kunnen stellen
  - Lichamelijke en seksuele integriteit = comfortzone op fysiek en seksueel vlak
- **Doel**
  - Gedrag correcter inschatten, neutraliteit bevorderen
  - Gesprek stimuleren
  - Pedagogisch reageren
- **Hoe?**
  - Cases
  - 6 beoordelingscriteria
  - 4 vlaggen + reactie

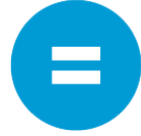
6 criteria

Toestemming

Vrijwilligheid

Gelijkwaardigheid

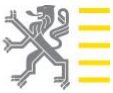
Ontwikkeling

Context

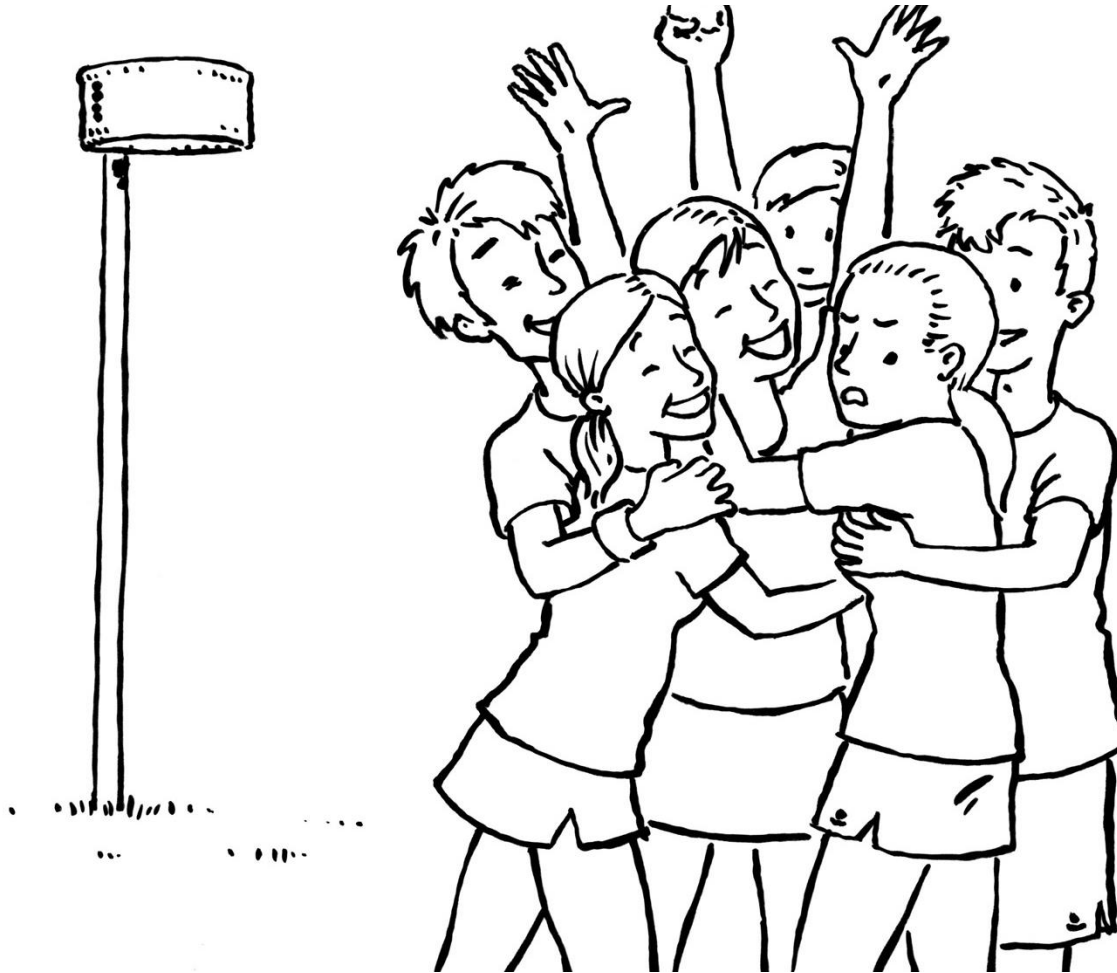
Zelfrespect

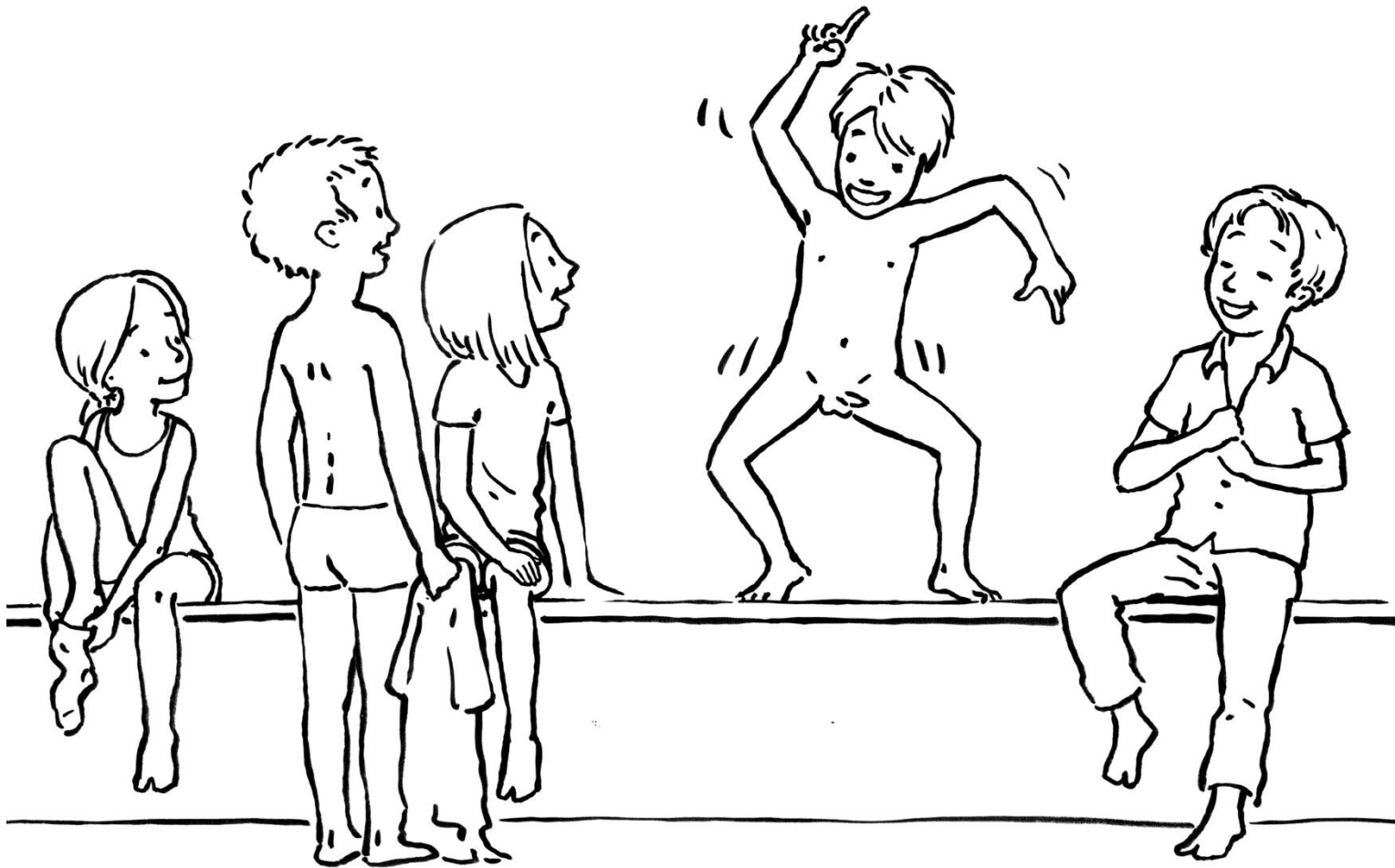
4 vlaggen

- **Groene** vlag: aanvaardbaar en positief seksueel gedrag
- **Gele** vlag: occasioneel licht grensoverschrijdend gedrag
- **Rode** vlag: zorgwekkend grensoverschrijdend gedrag
- **Zwarte** vlag: zwaar seksueel grensoverschrijdend gedrag

Een jongen raakt de borsten van een meisje tijdens groepsknuffel (14j)

Een jongetje zwiert met zijn piemel in een gemengde kleedkamer (7-11j).

Een trainster komt zonder aankondiging de kledkamer van de jongens binnen (15-17 j)

Een jongen maakt een foto van de meisjes onder de douche en stuurt die naar zijn vrienden (13 j)

Werken met de handleiding

- Inleiding
- Correct inschatten ahv 6 criteria
- Reageren
- Overzicht vlaggen
- Situaties steekkaarten
- Informatieblokjes
- Info en hulp

Theoriekaart

TOESTEMMING

Lichamelijk of seksueel gedrag is **alleen oké als alle betrokkenen duidelijk akkoord gaan en zich er prettig bij voelen**. Ze moeten met volle bewustzijn instemmen en dat kan enkel als alle betrokkenen begrijpen wat er gaat gebeuren en wat de gevolgen kunnen zijn. Niet protesteren of je niet verzetten mag dus niet verward worden met toestemming geven.

VRIJWILLIGHEID

Er mag bij lichamelijk of seksueel gedrag **geen dwang of druk** zijn. Ook subtiele vormen van dwang zijn ongepast. Dwang of druk kan dus gaan van verleiding, betoning, manipulatie en beloftes tot dreiging, chantage, geweld of pijn.

GELIJKWAARDIGHEID

Lichamelijk en seksueel gedrag is **alleen oké tussen gelijkwaardige partners**. De één mag de ander niet overheersen. Er moet evenwicht zijn op het vlak van leeftijd, kennis, intelligentie, macht, functie of positie, levenservaring, rijpheid...

ONTWIKKELING

Bij elke ontwikkelingsfase hoort seksueel gedrag dat typisch en dus **aanvaardbaar** is voor die levensfase. **Seksueel gedrag die niet past bij een bepaalde leeftijd of ontwikkelingsfase is niet oké**. Hou er wel rekening mee dat de ontwikkeling geleidelijk verloopt en niet alle kinderen en jongeren hetzelfde tempo hebben.

CONTEXT

De regels voor seksueel gedrag verschillen volgens de situatie. **Gezond seksueel gedrag is aangepast aan de context: de situatie of omstandigheden**. Zo vormt seksueel gedrag doorgaans sneller een probleem op school dan thuis of in een sportomgeving.

ZELFRESPECT

Soms kan seksueel gedrag lichamelijke, emotionele of psychische schade veroorzaken. Het kind of de jongere kan zichzelf vernederen, pijn doen, in een risicosituatie doen belanden... Dat is niet de bedoeling. **Kinderen en jongeren mogen zichzelf door wat ze doen of door een situatie geen schade berokkenen**.

EEN GROENE VLAG: AANVAARDBAAR LICHAAMELIJK OF SEKSUEEL GEDRAG

Aanvaardbaar lichamelijk of seksueel gedrag wil zeggen dat alle zes de criteria zijn vervuld.

REACTIEMOGELIJKHEDEN

- De situatie **bekijken/beluisteren**.
- De situatie **benoemen**.
- De situatie **bevestigen**.
- **Bewust niet reageren** op de situatie.

EEN GELE VLAG: LICHT GRENDOVERSCHRIJDEND LICHAAMELIJK OF SEKSUEEL GEDRAG

Licht grensoverschrijdend lichamelijk of seksueel gedrag wil zeggen dat niet alle zes de criteria zijn vervuld. Zulke situaties komen vaak voor: kinderen en jongeren experimenteren, tasten grenzen af en gaan soms lichtjes over de grens. Dat hoort nu eenmaal bij de ontwikkeling, want ze leren ze.

REACTIEMOGELIJKHEDEN

- De situatie **bekijken/beluisteren**.
- De situatie **benoemen en begrenzen**.
- Bij kleine kinderen hoef je een gele situatie zelfs niet te begrenzen. Bij hen kan het volstaan ze **even af te leiden**.
- De situatie **verbieden** is niet nodig, **uitleggen waarom je begrenst wel**.

EEN RODE VLAG: ERNSTIG GRENDOVERSCHRIJDEND LICHAAMELIJK OF SEKSUEEL GEDRAG

Bij ernstig grensoverschrijdend lichamelijk of seksueel gedrag zijn niet alle zes de criteria vervuld en wegen één of meer criteria zwaar door. Ernstig grensoverschrijdend seksuele situaties omvatten ook gedrag dat beledigend of kwetsend is voor anderen, gedrag dat lichamelijke, emotionele of psychische schade veroorzaakt.

REACTIEMOGELIJKHEDEN

- De situatie **bekijken, beluisteren, benoemen**.
- De persoon met de situatie **confronteren** (zonder te veroordelen).
- In plaats van te begrenzen, **ga je de situatie verbieden**.
- Je legt het **best uit** waarom je de situatie verbiedt.
- **Herstel of bemiddel**.

EEN ZWARTE VLAG: ZWAAR GRENDOVERSCHRIJDEND LICHAAMELIJK OF SEKSUEEL GEDRAG

Bij zwaar grensoverschrijdend lichamelijk of seksueel gedrag zijn niet alle zes de criteria vervuld en wegen één of meer criteria zwaar door. Ook gedrag dat zeer aanstootgevend is en ernstige lichamelijke, emotionele of psychologische schade kan veroorzaken, vraagt om een zwarte vlag.

REACTIEMOGELIJKHEDEN

- De situatie **bekijken, beluisteren, benoemen**.
- De persoon niet alleen confronteren en de situatie **verbieden**, maar ook **straffen en uitleggen** waarom je straft.
- Bij seksueel misbruik, kan je de situatie niet alleen dragen en kan je het **best doorverwijzen**.

Werken met de kaarten (recto)

15 TOT 17 JAAR

Een groep jongens (16) vliegt elkaar in de armen na een doelpunt.

©Senseo

Een voetballer (16 jaar) scoort een prachtig doelpunt, waarna zijn ploegmaat hem in de armen vliegt. De hele ploeg viert dit mee op een uitbundige, lichamelijke manier (knuffel, op de grond gooien...). Sommige "supporters" kunnen daar niet tegen en roepen "vuile homo's".

SITUATIE
30

Werken met de kaarten (verso)

THEORIESTUKJE

7: (Niet-) functionele aanrakingen

TOESTEMMING

oké

VRIJWILLIGHEID

oké

GELJKWAARDIGHEID

oké

ONTWIKKELING

oké

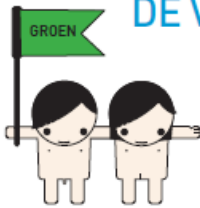
CONTEXT

oké

ZELFRESPECT

oké (?)

DE VLAG

De jongens lopen zelf naar elkaar toe en kiezen ervoor om mee te doen in de groepsknuffel. Hier is dus sprake van **toestemming** en **vrijwilligheid**. Als er iemand zich daarbij niet goed voelt en niet wilt, kan hij hier kiezen om niet mee te doen. Aangezien het om ploeggenoten gaat van dezelfde leeftijdscategorie is er sprake van **gelijkwaardigheid**. In de sport, zeker na mooi doelpunt, is het gebruikelijk dat men dit viert met een groepsknuffel (**context**), ongeacht de leeftijd (**ontwikkeling**). Ook aan het criterium **zelfrespect** wordt hier voldaan, deze rituelen zijn goed voor het groepsgevoel en versterkt de jongens in hun waarde.

Toch roept dit soort taferelen soms reacties op van toeschouwers. Kreten als "homo's!" of "vuile flikkers" behoren jammer genoeg tot de realiteit van de zijlijn. Het is belangrijk de spelers duidelijk te maken dat ze dat niet ter harte moeten nemen. In de mate van het mogelijke moet de club dat soort opmerkingen proberen te ontmoedigen.

REACTIE ALS TRAINER

Aangezien het een groene vlag is, hoef je niet te reageren tegen de sporters. Het gedrag van de jongeren hoort bij de teamgeest van de sport.

Als een toeschouwer hierover onheuse opmerkingen maakt, en je vreest dat sommige spelers daar last van hebben, **stel** hen dan **gerust** en **leg** uit dat niet zij maar die toeschouwers verantwoordelijk zijn voor dergelijke homofobe of andere discriminerende opmerkingen. Als trainer moet je ook bij het bestuur terecht kunnen om iets te doen aan het gedrag van zulke "supporters".

CONCRETE REACTIE ALS TRAINER

"Goed gedaan en trek je alsjeblief niks aan van die opmerkingen. Prachtig doelpunt!"

©Sensoa/ICES/CJSM

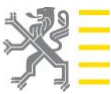
Handleiding voor sportclubs

- 6 concrete **beleidsinitiatieven**
  1. Wegwijzer
  2. Panathlonverklaring + gedragscode
  3. Vlaggensysteem
  4. Aanspreekpersoon Integriteit (API)
  5. Reactieplan
  6. Actieplan op maat

www.sportmetgrenzen.be

- Informatie bij de 3 instrumenten
- Raamwerk + Handleiding: digitaal beschikbaar
- Vlaggensysteem + Handleiding: **gratis bestellen!**
- Deurhangers: **gratis bestellen!**
- Vorming:
  - Via [VTS+](#): 6, 15 en 18 november (18^e in Willebroek)
  - Via [Dynamo project](#): 20 oktober in Schoten

Overige ICES projecten

Brochure rond ethisch management

Project: homofobie in het voetbal

www.maakergeenspelvan.be

[→ Meer info ←](#)

Europees project: Safeguarding Youth Sport

www.safeguardingyouthsport.eu

[→ Meer info ←](#)

Project: No rights, no glory!

[→ Meer info ←](#)

Vragen?

Dank voor de aandacht!

Internationaal Centrum Ethiek in de Sport

www.ethicsandsport.com

inf@ethicsandsport.com